

Rotterdamse koopmanshuizen zouden al snel uit de markt worden gedrukt door (of tot zetbaas worden gedegradeerd van) de grote multinationale oliemaatschappijen. De periode dat 'het gebruik van dit artikel nog slechts in de geboorte is',⁴⁷⁾ zoals een handelaar de opkomst van het nieuwe handelsproduct in de jaren zestig omschreef, was al lang voorbij.

NOTEN

- 1) Handelingen van de gemeenteraad van Rotterdam, 10 december 1863.
- 2) F.C. Gerretson, *Geschiedenis van de Koninklijke*, deel II (1971) 247.
- 3) Gemeentearchief Rotterdam (GAR), Nieuw Stadsarchief (NSA), Brief B&W aan Brandmeesteren van de 1e wijk, 9 juli 1862.
- 4) GAR, NSA, Antwoord Brandmeesteren, 12 juli 1862.
- 5) J.G. Loohuis, *Rotterdam als petroleumhaven in de negentiende eeuw* (Rotterdam 1952) 11.
- 6) Loohuis, 10.
- 7) Gerretson, deel II, 247.
- 8) Handelingen, 10 december 1863.
- 9) Handelingen, 12 november 1863.
- 10) GAR, NSA, Brief Pakhuismeesteren aan B&W, 20 oktober 1863.
- 11) GAR, NSA, Rapport Plaatselijke Commissie van Geneeskundig Toezicht, 9 november 1863.
- 12) GAR, NSA, Onderzoeksverslag, 10 augustus 1853.
- 13) GAR, NSA, Brief B&W 25 augustus 1863.
- 14) Hoffman herhaalde dit argument nog eens in de vergadering van 20 juni 1864, toen de noodzaak tot verplaatsing van de handel weer aangevochten werd. Hij verklaarde dat 'het bezwaar van lekkage van petroleum, zóó zelfs, dat de olie in de havens dreef 'snel uit het oog werd verloren. Handelingen, 20 juni 1864.
- 15) GAR, NSA, Bezwaarschrift Rotterdamsche Suikerraffinaderij, 15 december 1864.
- 16) GAR, NSA, Brief van enkele handelaren aan het gemeentebestuur, 8 juli 1864.
- 17) Het raadslid H.T. Löhnis drong in de gemeenteraad aan op een spoedige afwikkeling van de kwestie met het argument dat men niet alleen de olie op de grachten kon zien drijven, maar dat de stad zelfs naar petroleum stonk. Handelingen, 13 oktober 1864.
- 18) Handelingen, 9 maart 1865.
- 19) Handelingen, 13 oktober 1864.
- 20) Handelingen, 13 oktober 1864.
- 21) Handelingen, 11 mei 1865 en 6 oktober 1865.